

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommenteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenvetopainike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvetosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvetosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Tämä on kyselyn tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelemisen helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.com/S/392351745CE21196.par>

Lisätietoja lausuntopyyntöä antavat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, p.0295163012, s-posti tuomas.poysti@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohtaja, Outi Antila, p. 02951 63164, s-posti outi.antila@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohtaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 0295163092, s- posti pirjo.kainulainen@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Osastosihteeri Jenni Rantalainen, p. 02951 63003, s-posti jenni.rantalainen@stm.fi
Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi Ylöjärven kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi Anne Santalahti

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot
anne.santalahti@ylojarvi.fi

Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä

Toimielimen nimi: 14.3. Perusturvalautakunta, 20.3. Kaupungin hallitus

Onko vastaaja*

kunta X
sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
maakunnan liitto
muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
valtion viranomainen
järjestö
yksityinen palveluntuottaja
joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapausmalli lähtökohtaisesti parantaa palveluiden saatavuutta. Ehdotettu tapa toteuttaa perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta voi heikentää sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden, kuten palveluiden integraation ja kustannusten hillinnän, toteutumista.

Sote-uudistuksen kustannusten hillintää koskevat odotukset riippuvat paljolti siitä, toteutuuko maakunnan toimijoiden ICT-yhteiskäyttö ja pystytäänkö toimintaprosesseissa toteuttamaan suunnitellut integraatiohyödyt. Toteuttamalla integraatiota ja poistamalla päällekkäisyyksiä, saadaan myös parannettua palvelujen saatavuutta.

Terveyserojen kaventamiseen tarvitaan myös huomattavaa kansalaisten omaehtoisen terveysvastuun lisäämistä ja toisaalta hyvin integroituja palveluja runsaasti sote-palveluja tarvitseville henkilöille

sekä myös heikommassa/vajaavaltaisessa asemassa oleville henkilöille. Laaja valinnanvapaus voinee lisätä näiden ihmisryhmien syrjäytymistä pois palveluista ja siten lisätä terveyseroja.

2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lausunnolla oleva lakiluonnos edistää asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia merkittävästi. Asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa toteutuvat erityisesti alueilla, joilla on tai jonne uskotaan syntyvän valinnan mahdollisuuksia.

Huoli liittyy erityisesti useita sosiaali- ja terveyspalveluja käyttäviin asiakkaisiin sekä erityisryhmiin kuten päihde- ja mielenterveys- tai lastensuojelun asiakkaisiin sekä muistihäiriöisiin ihmisiin, joiden kyky ohjautua palvelujärjestelmässä ja käyttää maksuseteliä, asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia voi olla rajoittunut.

Lisäksi tarkoituksenmukaisen asiakasvalinnan tueksi tarvittaisiin erilaisia luotettavia, mutta helppokäyttöisiä toiminnan laatu- ja muita vaikutusmittareita.

3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnan mahdollisuuksia on erittäin laajasti, mutta oikean sekä osaavan asiantuntijan valinta tulee olemaan kansalaisille epävarmempaa kuin tähän asti. Uudistuksessa asiakas ohjataan ensisijaisesti valitsemaan sähköisesti netin kautta sote-keskus ja sitä kautta maksusetelin tuottaja sekä asiakassetelin tuottaja. Henkilökohtaisen budjetin mallissa palveluntuottajat myös valitaan itse. Nykyisin lääkäri, hoitaja tai sosiaalityöntekijä neuvovat asiakasta ja antavat vaihtoehtoja jatkohoidosta ja palvelun tuottajasta. Tällä hetkellä on epävarmaa, mistä asiakkaiden käyttöön saadaan 1.1.2019 alkaen oikeaa vertailutietoa sellaisessa muodossa, että kaikki asiakkaat pystyvät sitä hyödyntämään. Toisaalta jos asiakkaan asuinalueella kohtuullisen tavoitettavuuden päässä ei ole kuin yksi palveluntuottaja, valinnan vapautta ei käytännössä voi käyttää.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluita?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Palvelujen yhteen sovittaminen eli integraatio on huomattavan haasteellista, jos valinnanvapaus toteutetaan esitetyllä tavalla. Sote-järjestämislakiesityksen mukaan maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä. Toisaalta laaja-alaisia palvelutarpeita omaavilta asukkailta ei voine evätä valinnan vapautta, joten maakunnan mahdollisuudet asiakkaiden ohjaamiseen ja integraation toteuttamiseen ovat rajalliset.

Myös maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat rajallisia ja vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajakorvausten erityisehtoja. Lisäksi seuranta ja integraatio vaativat kaikkien toimijoiden, niin yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin osalta, tietojen keräämisen maakunnan tietoaaltaseen sekä reaaliaikaisen tietojen käsittelyn ja seurannan. Tämän toteutus vaatii sekä investointirahaa että asiaan varattua henkilöstöä.

Epävarmaksi jää, että esitetyllä toimintamallilla saataisiin turvattua asiakkaan oikeus yhteen sovitettuihin palveluihin.

5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Koska substanssilainsäädäntöön tai maakunnan tulevaan henkilöstömäärään ei puututa, niin kustannusten kasvun hillintä tulee kohdistumaan pääsääntöisesti palveluverkkoon ja ICT-järjestelmiin. Toisaalta tietojen siirtoon, varastointiin ja analysointiin sekä valinnanvapauden toimivuuden seurantaan tarvittavat ICT-järjestelmät aiheuttavat kustannustennousua koko maan tasolla huomattavasti. Tämä puolestaan vähentää 3 miljardin euron kustannusten hillintätavoitetta merkittävästi.

Palveluntuottajille asetetuista korvaus/sopimusehdoista riippuen on mahdollista, että palvelujen tuottamistavat muuttuvat innovaatioiden myötä kustannustehokkaammiksi. Toisaalta laaja valinnanvapaus ja useat tuottajat ja asiakkaan lyhytjänteinen 1v. sitoutuminen tuottajaan kuitenkin voivat nostaa kustannuksia.

Merkittävämmät kustannussäästöt syntynevät palveluohjauksen ja palvelujen priorisoinnin myötä. Myös tukipalvelutoimintojen järjestämistä tukevat ratkaisut auttavat kustannussäästöjen saavuttamisessa.

6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauslakiluonnoksessa ei suoraan oteta kantaa kansanvaltaisuuteen tai demokratian toteutumiseen.

7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Laaja valinnanvapaus on jo itsessään hyvin merkittävä toimintatavan muutos.

Valinnanvapauslainsäädännössä ei ole kuitenkaan esitetty kannustimia hyvinvoinninedistämiseen tai yleensä ehkäisevään toimintaan. Näillä asioilla olisi vaikutusta tulevaisuuden haasteisiin. Jos tuottajat kilpailevat asiakkaista, niin palveluinnovaatiot ehkä halutaan pitää omana tietonaan, koska ne muuttuvat kilpailuvaltiksi.

Jos maakunnassa toimisi vain yksi suuri tuotantoyhtiö, niin toiminnan ketteryys saattaa kadota.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalveluista.

8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vapaamuotoiset huomiot

Laajennettuun perustason esitetään kuuluviksi asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat sosiaalihuoltolain 14 § 1 momentin mukaiset palvelut. Sosiaalipalveluja tarvitsevan asiakkaan kohdalla on kuitenkin vaikea arvioida, milloin sote-keskukseen hakeutuva asiakas on lyhytaikaisen ja tilapäisen avun tarpeessa ja milloin palvelun tarve on pitkäaikaista.

Työnjako liikelaitosten ja yhtiötetyn toiminnan osalta tulisi jättää maakunnan päätettäväksi. Jos asiasta säädetään asetuksella, maakunnan rooli suoran valinnan palvelujen osalta kaventuu lähes pelkästään rahoittajan rooliksi.

8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maksusetelijärjestelmässä maakunta ei voi kantaa järjestämisvastuutaan: maakunnalla ei ole suoria ohjaus- eikä vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalvelun tuottajaan. Maakunta voi lakiesityksen 31§:n mukaan asettaa palvelun laatuun, saatavuuteen ja palvelujen yhteen sovittamiseen liittyviä ehtoja suoran valinnan palvelun tuottajille, mutta ei maksusetelipalvelun tuottajille.

8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Velvollisuus maksusetelien antamiseen saattaa vaikuttaa tuottajien halukkuuteen perustaa sote-keskuksia. Maksuseteli lisää suoran valinnan palvelun tuottajan riskiä ja sitä kautta voi korottaa hintaa, jolla palveluja ollaan valmiita tuottamaan.

Kokonaisvastuun hajautuminen liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalvelun tuottajan välillä voi aiheuttaa asiakkaalle viivästyksiä ja heikentää palvelujen integraatiota.

8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen maksusetelijärjestelmässä, jos hänellä on riittävästi tietoa sairaudestaan tai muusta palvelun tarpeestaan sekä kykyä arvioida eri vaihtoehtoja maksusetelin käyttämisessä. Lisäksi tarvitaan riittävästi puolueetonta tietoa tarjolla olevista palveluista ja niiden laadusta.

9. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaalla on hyvä ja laaja valinnan mahdollisuus, mutta se ei ehkä kaikin osin ole tarkoituksenmukaista. Valintaoikeutta voisi olla tarpeen rajata jossain tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun lastensuojelun tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen saaminen viivästyy asiakkaan itsensä tai hänen läheistensä tekemien valintojen seurauksena.

10. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaan oikeuksien näkökulmasta jää kuitenkin epäselväksi, miten asiakassetelillä hankittavat palvelut määritellään. Kuinka varmistetaan se, että asiakas tietää, millaista palvelua hän on oikeutettu saamaan. Asiakassetelin käyttö vaatii asiakkaalta enemmän omaa tietoa kuin nykyinen palveluseteli. Esitetty asiakassetelimali saattaa pakottaa asiakkaan valitsemaan vain markkinoilla toimivista yhtiöistä ja samalla estää valitsemasta julkista liikelaitosta palvelun tuottajaksi.

10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakassetelituottajien ohjaaminen on vaikeaa. Lakiluonnoksessa jää kaiken kaikkiaan epäselväksi maakunnan liikelaitoksen, maakunnan sote-keskusten sekä erilaisin ostopalvelusopimuksin ja setelijärjestelyin toimivien palveluntuottajien tosiasialliset hankinta- ja alihankintasuhteet. Järjestelmä vaatii erittäin mittavan valvontakoneiston maakunnalta, jotta voidaan turvata mahdollisesti monista alihankintaketjuista muodostuva palvelu ja palveluketjun integraatio.

10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaaX

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymyksen asettelu on sellainen, ettei siihen voi vastata yksiselitteisesti kyllä tai ei vastauksena.

Maakuntien päätöksentekoa esitetään voimakkaasti rajoitettavaksi. Lakiluonnoksen 21 §:ssä säädettäisiin maakunnalle velvoite käyttää asiakasseteliä *riittävässä määrin* sen varmistamiseksi, että muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan valinnanvapaus. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että *vähimmäistasona on, että viisitoista prosenttia (15 %) näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä*. Kiinteä vähimmäistason määrittely on perusteetonta maakuntien itsehallinnollisen aseman ja niissä vallitsevien erilaisten olosuhteiden vuoksi. Säädökset ovat sekavat ja monimutkaiset, valvontaa ja byrokratiaa lisääviä eivätkä tue demokratian toteutumista.

11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Henkilökohtainen budjetti antaa asiakkaalle hyvin laajat mahdollisuudet tarvitsemiensa palvelujen toteuttamiseen. Se edellyttää kuitenkin huomattavaa kykyä hahmottaa vuositasolla henkilökohtainen palvelujentarve. Henkilökohtainen budjetointi voi johtaa maakunnan näkökulmasta kohtuuttomaan kustannusten kasvuun. Lisäksi henkilökohtaisen budjetin riittävyden seuranta tulisi esittää tarkemmin.

12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Päätöksentekomalli on täysin uusi eikä siitä ole kokemuksia. Ehdotettua mallia pitää ehdottomasti pilotoida ja arvioida sen soveltuvuus käytäntöön. Tukea tarjoavien henkilöiden saatavuus voi osoittautua ongelmalliseksi. Perusteluissa esitetty arvio siitä, että tuettu päätöksenteko voitaisiin toteuttaa vapaaehtoisvoimin on epärealistinen.

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyt aiheuttavat maakunnalle runsaasti hallinnollista työtä ja edellyttävät uudenlaista sopimusoikeudellista osaamista ja sitovat runsaasti asiantuntijaresursseja. Tästä seurannee lisäkuluja, joka vaikeuttaa tavoitteen mukaista kustannusten hillintää. Lisäksi laaja sopimustenhallinta edellyttää uudenlaista ICT-järjestelmää.

13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X

- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakuntaan tulee runsaasti sopimuksia ja niiden laatiminen, seuranta ja ajan tasalla pitäminen vaatii huomattava työmäärän. Myös asiakkaille tarvitaan valintojen tekemiseksi tietoa sopimuksista. Lainsäädännössä tulisi olla mekanismi, jolla maakunta tai suoran valinnan tuottaja voisi puuttua henkilökohtaisen budjetin tai maksusetelipalvelun tuottajan toimintaan suoraan, jos se havaitsee toiminnassa laadullisia tai muita puutteita.

14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan mahdollisuus asettaa tuottajille asukkaiden palvelun tarpeesta johtuvia ehtoja ja tarvittaessa muuttaa niitä on kannatettava.

Toisaalta tuottajien kohdistuvat velvoitteet voivat karsia jo toimivia yrityksiä ja nostaa erityisesti pienten yritysten kynnystä markkinoille tuloon. Kyse on erityisesti tietojärjestelmiin liittyvistä vaatimuksista sekä raportointivelvoitteista.

15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kustannusten oikean korvaustason määrittäminen on toiminnan alussa haastavaa. Jos korvaustaso on liian pieni, ei synny markkinoita. Jos se on liian suuri, maakunnan kustannukset karkaavat. Määräytymisperuste voi myös kannustaa kohdennettuun asiakashankintaan. Kun palveluntuottajaa voi vaihtaa vuoden välein, tämä ei kannusta ehkäisevän hoidon toteutukseen, sillä työn tulokset voivat siirtyä toisen tuottajan hyödyksi.

Kapitaatiomalli itsessään ei ole omiaan kannustamaan pitkäaikaisiin potilassuhteisiin. Jollekulle palveluntuottajalle voi kertyä terveystalouden suurkuluttajia, joiden kohdalla ei ole mahdollista määrittää yksiselitteistä tarvekerrointa, mutta joiden hoidon koordinointi ja pitkäjänteisyys ovat ehdottoman välttämätöntä. 4/5 kiinteän osan sitominen ehdottomaksi kiinteän korvauksen minimitasoksi ei ole tarkoituksenmukaista.

Suun terveydenhuollossa kapitaatiokertoimet eivät ole toimivia.

15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kapitaatiokorvauksen rinnalla tarvitaan muitakin korvausmalleja.

16. **Lakiluonnoksen 11 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauden toimeenpanolle olisi varattava riittävä siirtymäaika. Markkinoiden avautuminen suoran valinnan sote-keskuksille ja suunhoidon yksiköille sekä asiakassetelin, maksusetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto kaikki yhtä aikaisesti 1.1.2019 alkaen muodostaa riskin koko valinnanvapauden toteuttamiselle.

Lain siirtymäsäännökset ja niiden perustelut ovat osin ristiriitaisia. Kahden vuoden siirtymäaikaa 31.12.2020 saakka maakunnan yhtiöiden perustamisessa ei voida pitää aitona siirtymäaikana, jos yksityiset sote-keskukset ja suun hoidon yksiköt ovat kuitenkin aloittaneet toimintansa jo 1.1.2019.

17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauslainsäädäntö kaventaa maakunnan mahdollisuuksia käyttää järjestämisvastuuseen liittyvää valtaa ja toteuttaa järjestämisvastuutaan. Lukuun 9 sisältyvät asetuksenantovaltuudet ovat epätarkoituksenmukaisia ja maakuntien itsehallinnon ja järjestämisvastuun vastaisia.

18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X

- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitetty valinnanvapausmalli muuttaa koko nykyisen markkinatilanteen. Todennäköistä on, että toimivat terveydenhuollon markkinat syntyvät pääsääntöisesti suurempiin kaupunkikeskuksiin, mutta ei haja-asutusalueelle. Sosiaalipalveluihin liittyviä markkinoita voi sen sijaan henkilökohtaisen budjetin myötä syntyä myös harvemmin asutuille alueilla.

18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vapaamuotoiset huomiot

Tuottajille asetettavat vaatimukset tullevat karsimaan erityisesti suoran valinnan palvelujen tuottajista pois pienet yritykset, esim. fysioterapiassa ja lääkärin vastaanotossa. Pienten toimijoiden mahdollisuus päästä tuottamaan palveluja olisi alihankkijasuhde isompaan sote-keskustuottajaan.

19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

On vaikeaa arvioida, kuinka uudistus lopulta vaikuttaa asiakkaiden valintoihin, sillä esimerkiksi mainonta ja markkinointi tulevat ohjaamaan kuluttajien valintoja. Toisaalta on selvityksiä, joiden perusteella valinnassa tärkeää on palvelujen saavutettavuus(sijaintipaikka) ja omat tai läheisten kokemukset palveluista.

20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Suun terveydenhuollon muuttuminen suoran valinnan palveluksi parantaa palvelujen saatavuutta, mikä on asiakkaan kannalta hyvä asia. Alueellista tasa-arvoisuutta se ei kuitenkaan takaa. Lisäksi palveluntuottajan valinta vuodeksi kerrallaan ja suunniteltu kapitaatorahoitusmalli eivät sovi suunterveydenhuoltoon. Siellä ehkäisevään toimintaa tulisi panostaa korjaavaa toimintaa enemmän.

Lisäksi yhteistyö ja yhdyspinnat neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon kanssa on ratkaistava. Samoin on selvitettävä yhteistyökysymykset, jotka liittyvät mm. ikäihmisten palveluihin palveluasumisessa, tehostetussa palveluasumisessa ja myös vammaispalveluihin.

Valinnanvapausmallissa hyvää on suunterveydenhuollon erottaminen omaksi valittavaksi kokonaisuudekseen.

21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.